

1927 NÜFUS SAYIMI VE İZMİR

Sema POLAT

Bir devletin başlıca görevi ulusa hizmet etmek. onun çıkarlarını korumak, eksiklerini düşünmek, dertlerine çare aramaktır. Devletin bu görevini yerine getirebilmesi içinde öncelikle ülkenin nüfusunun ne kadar olduğunu, artıp artmadığını, ilerleyip ilerlemediğini bilmesi gerekmektedir.¹ Devletlerin insanların hem sayısal hem de nitelik olarak gelişimini ya da durumunu anlamak için belirli aralıklarla yaptıkları sayımlara nüfus sayımı adı verilir.

Nüfus sayımları sonucunda birçok rakamlar elde edilir. Bu rakamlardan devlet adamları ve bilim adamları yararlanarak, birçok gerçekler ortaya çıkarır, önlemler alır ve kanunlar koyar; fakat bütün bunları gerçekleştirebilmek için nüfusun yalnızca sayısını bilmek yetmez. Nüfusun cinsiyetini, medeni halini, okuma yazma bilip bilmediğini, eğitim derecesini, meslek durumunu, v.s. bilmek gereklidir. Böylece ülke nüfusun hem sayısal hem de nitelik açısından durumunu bilen bir devlet gerekli önlemleri alabilecektir.²

T.C.'nin kuruluşunun ardından nüfus sorunu, memleketimizin en önemli sorunlarından birini ve hatta birincisini oluşturmaktaydı. Bu konunun bir taraftan sosyal, ekonomik ve politik olaylarla olan bağlılığı diğer taraftan da o yıllardaki savaşlarda, küçük kitlelerin gösterdiği kahramanca savaşlar sonucunda bile maddi ve manevi varlıklarını kurmakta başarılı olmamaları, nüfusumuzun artırılması için gerekli önlemler alınmasının geçerli nedenleriydi. Nüfusumuzu arttırmak için de öncelikle nüfusun artışına engel olan nedenler ortadan kaldırılmalıydı.³ Bu nedenlerin ortadan kaldırılması için de öncelikle bir sayım yapılarak nüfusun hem sayıca hem de nitelik açısından özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

- 1 Ahmet Ağaoglu, "Nüfus Sayımı ve Faydaları", *Nüfus Meselesi ve Nüfus Sayımı Hakkında Fikirler*, Ankara, 1936, s. 6.
- 2 Muhlis Ete, "Nüfus Sayımı", *Nüfus Meselesi ve Nüfus Sayımı Hakkında Fikirler*, Ankara, 1936, ss. 40-41.
- 3 Ratip Yüceloğlu, *Savaş Sonu Nüfus Meseleleri ve Türkiye Nüfusu Üzerinde İncelemeler ve Fikirler*, Ankara, 1944, s. 2.

Türkiye nüfusu, bilimsel ve yüzyılın gereklerine uygun olarak mutlaka bir nüfus sayımına ihtiyaç duyuyordu. Bunun siyasi, ekonomik, sosyal ve her türlü yararları vardır. Evinde kaç nüfus olduğunu bilmeyen bir aile reisinin durumu ne kadar tuhaf ise T.C.'nin de durumu böyleydi. Büyük Gazi Türkiye'sinde, dünyayı hayretlerde bırakan devrimler yapılmıştır. Bu devrimlerin tam anlamıyla sonuç verebilmesi için nüfus sayımı büyük bir rol oynayacaktı ve nüfus sayımındaki tek amaç sadece gelecekte yapılacak olan işlere bir adım atmaktı.

Sayma gereksinim duyulmasının diğer önemli bir sebebi ise etrafta oluşan yanlış düşünceleri ortadan kaldırıp, gerçek Türk gücünün bütün dünyaya duyurulmak istenmesiydi. Çünkü, Türkiye'nin nüfusu azdır, gittikçe de azalıyor, geniş topraklar bomboş duruyor, bunlara bizim arazimize sığmayan fazla nüfusumuzu yerleştirmek gerekir diye bir emperyalist politika vardır. Bu düşüncelerini gerçekleştirmelerine fırsat vermemek için de gerçek nüfusumuzu göstermemiz gerektiği düşüncesi sayımın yapılmasında etkili olmuştur.⁴

2 Haziran 1926 yılında kabul edilen kanuna⁵ göre 1927 yılında da, T.C. nüfusunun sayısal ve nitelik açısından durumunu öğrenmek için ilk defa "Genel Nüfus Sayımı"nı gerçekleştirmiştir. Bu sayımla ve daha sonra T.C.'nin yaptığı diğer sayımları da başarı ile gerçekleştiren kuruluş Devlet İstatistik Enstitüsü'dür.⁶

Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir makalesinde, nüfus sayımı için uzun süredir hazırlıklar yapıldığını, T.C.'nin gerçeklere dayanan bir nüfus sayımı ile ileriye dönük atılımların yapılabilmesi için elde edilen sonuçlara göre hareket edeceğini, bu sayımın bir amaç değil, bir başlangıç olduğunu ve asıl yapılacak işlerin sayımı izleyen günlerde sayım sonuçlarına ve cetvellerine göre yapılacağını belirterek yazısına şöyle devam etmiştir:

"... umumi tahrirden maksat sadece Türkiye'de ne kadar insan nüfusu bulunduğunu kayd ve tespit etmekten ibaret değildir. Eğer maksat sadece bundan ibaret olsa

4 Mümtaz Faik, "Nüfus Sayımının Faydaları", *Nüfus Meselesi ve Nüfus Sayımı Hakkında Fikirler*, Ankara, 1936, s. 48.

5 *Düster*, c.4 Kanun No: 893, ss. 298-299, 13 Mayıs 1926-18 Haziran 1927, İstanbul, 1927.

6 Frederic S. Shorter, Miroslav Macura, *Türkiye'de Nüfus Artışı (1935-1975) Doğurganlık ve Ölümlülük Eğilimleri*, Ankara, 1983, s. 13. Ülkemizde nüfus alanında gelişmeler en büyük katkısı olan kurum kuşkusuz Devlet İstatistik Enstitüsü'dür. 1926 yılında Merkezi İstatistik Müdüriyeti Umumiyesi adı ile kurulan bu enstitü 1927 yılında gerçekleştirdiği nüfus sayımının ardından, ülkemizdeki şimdiye kadar gerçekleştirilen bütün sayımları başarıyla tamamlamıştır. Yapılan sayımlar ile nüfusumuzun dağılımı ve niteliği konusundaki bilgiler yanında, ölümlülük, doğurganlık ve göçler konusunda tahminler yaparak, gerekli olan önlemler alınmaya çalışılmıştır. Bu kurumun ilk yöneticileri ve kurucuları Belçikalı bir uzman olan Camille Jakar ve Celal Aybar'dır. 1927 yılında yapılan nüfus sayımını aynı yıl yapılan sanayi ve ziraat sayımları da izlemiştir.

onun tahsil ve tesbiti gayet kolay olurdu. Türkiye nüfusunu şimdi dahi umumi surette bilmiyor değiliz. Bu umumi tahrir ile istihdaf olunan gaye nüfusun miktarından ziyade evsaf ve şeraitidir. En büyük kıymeti olan nüfus noktasından memlekette yapılacak pek çok işler vardır. Nüfusu hayr ve nef'ine taalluk edecek olan bütün bu işlerin yapılabilmesi için önümüzdeki mevzu'nun bütün anat ve eşkaliyle bilinmesi lazımdır. İşte umumi tahrir bize bunu temin edecek. Bu suret ile memlekette istatistik en mühim ve en canlı bir maddesinde tatbik etmiş olacağız..."⁷

Nüfus sayımı konusunda gerek halkı gerekse "tahrir" ve "kontrol" memurlarını bilgilendirmek için bütün yurdu dolaşan C. Jakar ve yardımcısı Celal Bey, 5 Ekim 1927 günü Elhamra Sineması'nda verdikleri konferansta T.C.'nin nüfus sayımı yapmaktaki amaçlarını şöyle belirtmişlerdir :

"... Mesela, bu sene yaptığımız tahriri neticesinde erkek, kadın, okur-yazar adeti yüzde şu kadardır. Yaş itibariyle şu kadar genç ve ihtiyar vardır. Beş sene sonra mukayese ederek terakkî ve tedenni derecesini anlarız. Çocukların doğması, ölmesi ve okur-yazarların miktarı tesbitine göre de yükselmesi ve derece-i terakkisi anlaşılıyor. Hükümet o vakit elindeki kuvvetleri nerelere ve ne suretle sarf etmek lazım geleceğini anlar ve me-saisini ona göre tanzim eder ve kudretlerini nerelere teksif edeceğini hesap eder. Bu çok haiz-i ehemmiyet bir keyfiyettir..."⁸

Bütün bu amaçlarla nüfus sayımı yapılmasına karar verilmiştir ve sayım günü 28 Teşrinievvel (Ekim) 1927 olarak belirlenerek tüm yurda duyurulmuştur. Sayımın daha düzenli ve güvenli geçmesini sağlamak amacıyla büyük illerde, İstanbul, Ankara, İzmir başta olmak üzere "Tahrir Komisyonları" kurulmuştur ve sayımdan önce kendi şehirlerindeki bütün yapılacak hazırlıklardan bu komisyonlar sorumlu tutulmuşlardır.

İzmir'de de valinin başkanlığında oluşturulan komisyon, Belediye Başkanı Aziz, Umur-u Hukukiye Müdürü Emin Ali, Maarif Müdürü Nail-i Nüfus Müdürü Hasan, Polis Müdürü Ömer ve Vilayet Jandarma Kumandanı Nihat beylerden oluşturulmuştur.⁹ Ayrıca bu komisyona bağlı olarak Vilayet Jandarma Kumandanı Muavini Binbaşı Arif, Belediye Müfettişi Ahmet, Polis Komiseri Aziz beylerden oluşan "İzmir Şehri Tahrir-i Nüfus Bürosu" oluşturulmuştur.¹⁰ Başkanlığına Binbaşı Arif'in getirildiği bu büro ve "İzmir Tahrir-i Nüfus Komisyonu" sayım öncesi yapılacak olan numarotaj işle-

7 Cumhuriyet, 13 Eylül 1927, s.1

8 Hizmet, 9 Teşrinievvel 1927, s.1, Ahenk, 6 Teşrinievvel 1927, s.1

9 Anadolu, 23 Ağustos 1927, s.1

10 Anadolu, 3 Ekim 1927, s.1

ri, propaganda, "tecrübe tahrirleri" ve "tahrir" ve "kontrol" memurlarının görevlendirilmesi gibi hazırlıklarla ilgilenip, sayımın İzmir ve çevresinde güvenli ve rahat geçmesini sağlayacaktır.

İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından numarotaj işlerinin mıntıkaya ayrılmış ve bütün yurttaki binalar numaralandırılmıştır.¹¹ İzmir'de de numarotaj talimatnameye göre belediyeler kendi sınırları içerisindeki bina ve insan bulunan her yeri numaralamışlar, belediyesi olmayan yerlerde ise bu iş görevli memurlar tarafından yapılmıştır.¹²

"İzmir Tahrir-i Nüfus Komisyonu" sık sık Vali'nin başkanlığında toplanarak numarotaj işlerinin nasıl gittiğini görüşmüşlerdir. Ayrıca bu toplantılara numarotaj işlerini yürüten memurlar da çağrılıp, kendilerinden bu konu ile ilgili olarak açıklamalar alınmıştır. Numarotaj işlerinin denetlenmesi için de müfettişler belirlenmiş bunlar İzmir'in bütün mahalle ve sokaklarını gezerek numarotaj işlerinin nasıl gittiğini denetlemişlerdir.¹³

Numarotaj işinin sona ermesinin ardından 200 nüfusu geçmemek üzere ayrılan yerlere "tahrir" memurları verilmiştir.¹⁴ Tahrir Komisyonunun ve bürosunun bir diğer görevi de "tahrir" ve "kontrol" memurlarını seçmek, bunları görevlendirmek ve denetlemektir. İçişleri Bakanlığı'nca sayımda devlet memurlarının görevlendirilmesine ; fakat, yeterli olmazsa dışardan da okuma-yazma bilenlerin çağrılmasına karar verilmiştir. Gerek devlet memurlarından gerekse diğer görevlendirilenlerden, çağrıya uymayanların olması halinde de 25 lira ceza verilmesi uygun görülmüştür.¹⁵

İzmir'in bütün mahalleleri 30 evden oluşan birer mıntıkaya ayrılmış, her mıntıkaya bir "tahrir" memuru ile dört "tahrir" memuruna da bir kontrol memuru görevlendirilmiştir. Bu ayrımlar sonucu İzmir'de (22677) binanın olduğu görülmüş, (1243) "tahrir" memuru ile (341) "kontrol memuru" göreve getirilmiştir.¹⁶ Ayrıca sayım mıntıkları incelenerek "kontrol" memurlarının da üstü olmak üzere 50 müfettiş görevlendirilmiştir. Bu kişilerin isimleri Valilikçe gizli tutulmuştur. Müfettişlerin görevi de sayım sırasında kendilerine bağlı "tahrir" ve "kontrol" memurlarını emirleri-ne verilmiş arabalar ile dolaşarak denetlemek ve aksaklıkları düzeltmek olmuştur.¹⁷ Yay-

11 Ahenk, 19 Nisan 1927, s.2, Hizmet, 20 Nisan 1927, s.2

12 Hizmet, 30 Ağustos 1927, s.2, Anadolu, 30 Ağustos 1927, s.1

13 Hizmet, 30 Ağustos 1927, s.1

14 Ahenk, 8 Teşrinievvel 1927, s.1

15 Ahenk, 7 Ağustos 1927, s.3

16 Memleket, 5 Teşrinievvel 1927, s.1

17 Anadolu, 23 Ekim 1927, s.2, Anadolu, 27 Ekim 1927, s.2

lak ve kışaklarda olanlar ile şehir dışında köylerde yaşayan halkı saymak için de "tahrir" memurları görevlendirilmiştir. ¹⁸ Sayımda görevlendirilen memurların sayısı da Türkiye genelinde 70 bin kadardır. ¹⁹

Tüm yurttaki olduğu gibi İzmir'de de propaganda işine önem verilmiştir. Hatta "İzmir Tahrir-i Nüfus Komisyonu" nun sayımın daha düzenli geçmesi ve başarılı olunabilmesi için üç nokta üzerinde durduğunu görüyoruz. Bu noktalardan birincisi ve propaganda konusuyla ilgili olan şöyledir :

- Gazetelerin bu mesele hakkında propaganda yapmalarını istemek ve yardımcı olmak. ²⁰

Gazeteler de propaganda işine büyük bir memnuniyetle katılmışlardır. Hazırlıkları sürekli izlemişler, halkın kafasında oluşan yanlış düşünceleri ortadan kaldırmak için, sürekli sayımın yapılmasının amaç ve yararlarını belirten yazılar yayınlayıp, halkı nüfus sayımı günü "tahrir" ve "kontrol" memurlarını yardımcı olmaya çağırılmışlardır.

Türk Ocakları, "Muallimler Birliği" ve "Himaye-i Etfal Cemiyeti" propaganda konusunda ortak çalışmalarda bulunarak, hem nüfus sayımının amaçları konusunda hem de "tahrir" ve "kontrol" memurlarını bilgilendirmek için açılan kurslarla, sayım gününe kadar propagandalarını sürdürmüşlerdir. ²¹

Nüfus Müdüriyeti tarafından memurlara ve halka hitaben hazırlanan beyannameler ülkenin her tarafına gönderilerek, önemli merkezlerde, kalın yazılı afişler halinde duvarlara asılmıştır. Eylül'ün 15'inden itibaren de radyo ile propagandaya başlanmıştır. ²² Ayrıca [28 Teşrinievvel Cuma günü Tahrir-i Nüfus Günüdür] yazısının yer aldığı lacivert üzerine beyaz yazıyı içeren ilanlar hazırlanarak, ülkenin her tarafına gönderilmiştir. ²³

Bundaki bütün amaç ise halka nüfus sayımının yöntemi ve nasıl yapılacağı hakkında bilgi vermektir.

Sayımdan birkaç gün önce, valilikten, halkın sayım günü uyması gereken kuralla-

18 Hizmet, 30 Eylül 1927, s.2

19 Memleket, 25 Teşrinievvel 1927, s.2

20 Anadolu, 18 Eylül 1927, s.1

21 Hizmet, 12 Eylül 1927, s.2, Memleket, 28 Eylül 1927, s.2, Ahenk, 27 Eylül 1927, s.2

22 Ahenk, 25 Ağustos 1927, s.1

23 Cumhuriyet, 14 Eylül 1927, s.3, Cumhuriyet, 14 Eylül 1927, 2

rı ve yapmaları gereken işleri kapsayan emirler hazırlanmış, bunlar da gazetelerde yayınlanarak, halkın bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Valilikçe yayınlanan emirler şunlardır :

1. 28 Ekim 1927 Cuma gününün yurdumuzda Genel Nüfus Sayım günü olduğunu artık bilmeyen kalmamıştır. Şu son günlerde gazetelerde çıkan yazılardan da anlaşıldığına göre, bundan amaç Türkiye sınırları içerisinde yaşayan kaç kişi olduğunu öğrenmektir. Bu sayı ne kadar doğru bir şekilde öğrenilirse, memleketimizin yönetim makinasını da buna göre o kadar doğru kurup işletebiliriz.

2. Nüfus kayıtları için illerin hepsinde çalışılmış, birçok önlemler alınmıştır. Bütün şehir, kasaba ve köylerin sokakları parça parça yazılmış her sokağa memurlar atanmıştır.

3. Sayım günü hükümetten izin kağıdı alanların dışında kimse sokağa çıkmayacaktır. Bu emre karşı çıkanlara gerekli ceza verilecektir.

4. Nüfus sayımı sabah saat sekizde başlayacaktır. Ne kadar süreceği belli değildir. Akşama kadar da devam edebilir. O gün hiçbir ulaşım aracı çalışmayacaktır. Bütün dükkanlar, fırınlar, lokantalar kapalı olacaktır. Bunun için yerli yabancı herkes, gereksinimlerini bir iki gün önceden sağlamalıdır.

5. "Tahrir" memurlarına herkes yardım etmelidir.

6. Dükkan, mağaza, fabrika, yazıhane gibi yerlerde oturanlar, "tahrir" memurları tarafından kapıları çalındığı zaman işitmemeleri ihtimali olabileceği için kapılarını cuma sabahı saat sekizden itibaren açık buldurmalıdır.

7. Şimdiye kadar kendilerini yazdırmamış kimseler varsa, ceza korkusuyla saklanmaları yanlış olur ; çünkü, bu kişiler için hiçbir ceza yoktur. Esas kendilerini yazdırmayanlara ceza verilecektir.

8. Yangın yerlerinde, oyuk taşlar içinde, taş yığınları arasında, ağaç kovuklarında, mezarlıklarda, sokaklarda, şehir kenarlarında, köprü altlarında vs. gibi görünmeyen yerlerde yatanlar varsa bunlar görülmedikleri için yazılamayacak olursa bu gibi yerlerde o gün kendisine en yakın yerlerdeki evleri yazan memurlara başvurmalı ve kendilerini yazdırmalıdır.

9. Sayımın sona erdiği ; beş defa atılacak top ile ilan edilecektir. Herkes ancak bu toplar atıldıktan sonra dışarı çıkmakta serbest olacaktır. ²⁴

Genel Nüfus Sayımı tüm Türkiye'de olduğu gibi İzmir'de de başarıyla sonuçlanmıştır. İzmir'de sayım on saatten fazla sürmüş, bu süre içinde İzmirli evlerinde kapalı kalmıştır. Gazeteciler de sayım boyunca sokaklarda dolaşarak sayımı izlemişlerdir. Sayım sırasında boş olan İzmir sokakları, top atışının duyulmasının ardından 5-10 dakika içinde, kendini sokağa atan İzmirli ile dolmuştur. ²⁵

1927 sayımından önce İzmir Ticaret ve Sanayi Odası'na verilen bilgilere göre İzmir ve çevresindeki ilçelerin nüfus durumları şöyledir :

İzmir Nüfusu

1339 senesinde, erkek 83.375, kadın 73.363

1340 senesinde, erkek 85.376, kadın 85.310

1341 senesinde, erkek 88.088, kadın 77.881

1926 senesinde, erkek 91.503, kadın 81.271

Verilen bilgilerden görüldüğü üzere 1339 senesinde İzmir merkez kazası 161.138 nüfusa sahip iken 1926 senesinde 172.774 nüfusa ulaşmıştır. ²⁶

Akhisar Kazası

1339 senesinde, erkek 16.305, kadın 12.874

1926 senesinde, erkek 19.628, kadın 20.129

Verilen bilgilere göre 1339 senesinde kazada toplam nüfus 33.273 iken, 1926 senesinde 39.397 kişiyi bulmuştur. ²⁷

Alaşehir Kazası

1339 senesinde, erkek 17.702, kadın 16.767

1340 senesinde, erkek 17.787, kadın 16.838

²⁴ Ahenk, 22 Teşrinievvel 1927, s.2, Anadolu, 23 Ekim 1927, s.1

²⁵ Ahenk, 29 Teşrinievvel 1927, s.2

²⁶ Ahenk, 5 Temmuz 1927, s.2

²⁷ Ahenk, 2 Ağustos 1927, s.2, Anadolu, 3 Ağustos 1927, s. 1

1341 senesinde, erkek 17.791, kadın 17.171

1926 senesinde, erkek 18.305, kadın 17.509

Verilen bilgilere göre 1339 senesinde Alaşehir Kazasında toplam nüfus 34.270 iken, 1926 senesinde 35.814'e ulaşmıştır.²⁸

Urla Kazası

1339 senesinde, erkek 4.031, kadın 4.223

1340 senesinde, erkek 4.749, kadın 4.645

1341 senesinde, erkek 5.299, kadın 5.199

1926 senesinde, erkek 5.299, kadın 5.199

Ayrıca, Urla Nüfus Memurluğu'nca verilen bilgiler arasında kaza sınırları içerisinde yaşayan Musevi nüfusunun sayısı da vardır.

1339 senesinde, erkek 223, kadın 290

1926 senesinde, erkek 341, kadın 222

Verilen bilgilere göre, Urla Kazasının Musevi nüfusla birlikte toplam nüfusu 1339 senesinde 4.767 iken, 1926 senesinde 11.061'e ulaşmıştır.²⁹

Seferihisar Kazası

1339 senesinde, erkek 3.872, kadın 3.804

1340 senesinde, erkek 3.929, kadın 3.888

1341 senesinde, erkek 4.298, kadın 4.200

1926 senesinde, erkek 4.458, kadın 4.337

Verilen bilgilere göre, kazanın 1339 senesinde nüfusu 7.676 iken, 1926 senesinde 8.795 olmuştur.³⁰

28 Anadolu, 20 Temmuz 1927, s.2

29 Ahenk, 16 Temmuz 1927, s.3

30 Hizmet, 11 Temmuz 1927, s.2

1927 NÜFUS SAYIMI VE İZMİR

71

28 Ekim 1927 tarihli nüfus sayımına göre İzmir nüfusunun genel özellikleri şu noktalarda toplanabilir.

* Nüfusun toplamı 532.009'dur. Bunun 271.373'ü erkek, 260.636'sı da kadındır.³¹

* Nüfusun kazalara göre dağılımı şöyledir³²:

Vilayet ve Kazalar	Nüfus Toplamı		Toplam	KM ² başına düşen nüfus	Nüfus sıklığı	Mevki
	Erkek	Kadın				
Bayındır	12.619	13.062	25.681	745	34.4	42
Bergama	30.962	32.780	63.742	2.650	24.0	170
Çeşme	5.057	4.922	9.979	590	16.9	17
Foça	4.987	3.914	8.901	210	42.4	8
İzmir	98.947	85.307	184.254	1.400	131.6	54
Karaburun	3.880	4.000	7.880	460	17.1	27
Kemalpaşa	11.377	10.592	21.969	440	49.9	41
Kuşadası	7.265	7.166	14.431	690	20.9	29
Menemen	15.082	13.216	28.298	857	33.0	49
Ödemiş	36.142	40.411	76.553	1.935	39.5	132
Seferihisar	4.383	3.925	8.318	365	22.8	14
Tire	18.951	20.277	39.228	615	63.8	78
Torbali	10.987	10.118	21.105	126.0	16.7	68
Urla	8.623	7.048	15.666	285	55.0	17
Toplam	269.262	256.743	526.005	12.502	42.0	742

31 Ahenk, 26 Teşrinisani 1927, s.2

32 İstatistik Yılı, T.C. Başvekelet İstatistik Umum Müdürlüğü, II. Cilt-1929, Ankara, 1929, s. 13

* Medeni Halin cinsiyete göre dağılımı da şu şekildedir ³³ :

Cinsiyet	Bekar	Evli	Dul	Boş	Meçhul
Erkek	145.445	116.873	5.361	1.440	143
Kadın	102.854	105.729	44.384	3.675	101
Toplam	248.299	222.602	49.746	5.115	244

* Okuma-yazma bilenlerin toplamı 91.296'dır. Bunun 66.264'ü erkek, 24.942'si kadındır. Okuma-yazma bilmeyenlerin ise toplamı 434.799'dur. Bunun da 202.998'i erkek, 231.801'i kadındır. ³⁴

* Ana diller bakımından 1927 sayımına göre İzmir Nüfusunun dağılımı şöyledir ³⁵ :

Türkçe	487.825
Rumca	7.531
Ermenice	26
Fransızca	1.726
İtalyanca	1.384
İngilizce	369
Arapça	447
Acemce	21
Yahudice	16.800
Çerkezce	645
Kürtçe	1.253
Tatarca	101
Arnavutça	2.260
Bulgarca	1.368
Diğer	4.249

* İzmir nüfusunun 501.379'u İslam, 5.196'sı Katolik, 495'i Protestan, 591'i Ortodoks, 20'si Ermeni, 112'si Hristiyan, 18.157'si Musevi'dir. Diğer dinlere inananların sayısı 41, dinsiz olduğu söylenen ya da dini belirlenemeyen kişilerin sayısı 14'tür. ³⁶

33 İstatistik Yılı, c. II, s. 34

34 İstatistik Yılı, c. II, s. 35

35 İstatistik Yılı, c. II, s. 42

36 İstatistik Yılı, c. II, s. 42

* Nüfusun tabiyete göre dağılımı ise şu şekildedir³⁷ :

Türk	519.192	Macar	129
Alman	155	İtalyan	3.075
Arnavut	116	Leh	6
İngiliz	670	Romanyalı	44
Avusturyalı	131	Rus	51
Belçikalı	54	Sırp	347
Bulgar	346	Diğer Avrupa Ülkeleri	211
Fransız	610	Asya ve Afrika Ülkeleri	225
Yunan	525	Diğer ve Belirlenemeyen	118

* İzmir'e gelip yerleşen göçmenlerin sayısal durumu şöyledir³⁸ :

1921		1922		1923		1924		1925		1926		1927		1928	
E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
972	710	2.386	2.258	1.145	1.156	2.366	2.287	3.829	4.182	1.283	1.303	3.217	3.021	15.178	14.026

* Sayım sonuçlarına göre İzmir'de, kullanılan evlerin sayısı 124.402, kullanılmayanların sayısı ise 6.086'dır. Diğer binaların sayısı 34.914, hepsinin toplamı ise 165.402'dir.³⁹

* 520 okul, 1061 cami, 449 resmi daire, 90 hamam, 38.880 diğer binalar olmak üzere 41 bin bina vardır.⁴⁰

* İzmir nüfusunun 519.327'si hiçbir sakatlığı olmayanlardan oluşmaktaydı. Nüfusun 610'u kör, 632'si sağır-dilsiz, 1.398'i topal, 621'i çolak, 74'ü kanbur ve 3.343'ü diğer sakatlıkları olan insanlardan oluşmaktadır.⁴¹

*Çiftçi ailelerin sayısı 55.002, çiftçi nüfusun toplamı ise 240.073'dür.⁴²

37 İstatistik Yıllığı, c.İI, s. 12

38 İstatistik Yıllığı, c.İI, s. 64

39 İstatistik Yıllığı, c.İI, s. 53

40 İstatistik Yıllığı, c.İI, s. 55

41 İstatistik Yıllığı, c.İI, s. 42

42 İstatistik Yıllığı, c.İI, s. 110

* Nüfusun mesleklere göre dağılımı şöyledir⁴³ :

Ziraat	Sanayi	Ticaret	Serbest	Memur
129.898	24.162	22.289	3.303	3.887

Hakim	Ordu	P.T.T	Diğer	Toplam
662	13.519	1.709	8.978	208.307

* Sanat gruplarına göre İzmir nüfusunun dağılımı ise şu şekildedir⁴⁴:

Sanat Grupları	Sanat İşletmesi Sayısı	Bu İşletme-İlgilenenlerin Sayısı
Sanayi İstihraciye	20	1.061
Ziraat, hayvansal, balık ve av ürünleri sanayi	1.852	18.224
Dokuma Sanayi	430	3.921
Ağaç Ürünleri ve Yağ Sanayicileri	463	1.517
Kağıt ve Karton Sanayi	31	314
Maden Sanayii ve Maden İşletmesi Makine Üretimi Sanayi	533	1.265
Bina İnşaatı Sanayi	80	415
Kimyasal Sanayi	55	379
Diğer Sanayi Kuruluşları	5	359
Belirlenemeyen Kuruluşlar	53	366
Toplam	3.522	27.821

43 İstatistik Yılı, c.ii, s. 39

44 İstatistik Yılı, c.ii s. 142

Ege Bölgesi doğal şartları ile tarım ve sanayinin gelişmesine uygun olduğu için çok nüfus besleyebilecek özelliklere sahiptir. Buna karşın, 1935 yılında nüfus 2.540.497'dir. 1927 yılındaki nüfus ise bu sayının ancak yarısı kadardır.⁴⁵

İzmir nüfusunun, Türkiye'de Nüfus planlamasına girilen yıl olan 1960 yılına gelinceye kadar gelişimi şöyledir⁴⁶:

Nüfus	Artış	Nüfus	Artış	Nüfus	Artış	Nüfus	Artış	Nüfus	Artış	Nüfus	Artış
Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
526.005	100.00	896.850	170.50	640.107	121.69	673.581	128.06	768.411	146.08	898.480	170.81

T.C.'nin kuruluşunun ardından, nüfusun gerek ekonomik gerekse savunma açısından öneminin kavranması ile nüfusun sayıca artırılmasına gidilerek, niteliklerinin gelişmesi için de büyük çabalar harcanmıştır. Yeni temelleri atılmış, her alanda yeni atılımlar gerçekleştiren bir toplumun içinde bulunduğu durumu belirlemesi, kaçınılmazdır. Bunun içindir ki 1927 yılında ilk nüfus sayımı yapılmış, Türk nüfusunun hem sayısal hem de nitelikleri belirlenmiştir.

Bu sayım bütün Türkiye'de olduğu gibi İzmir'de de büyük bir başarı ile gerçekleştirilmiştir. İzmir İlkçağlardan beri özellikle coğrafi konumu dolayısıyla birçok ulusun ilgisini çeken bir yer olmuştur. I. Dünya Savaşı'nın ardından yabancı kaynaklar tarafından işgallere ortam hazırlamak için Anadolu'nun Türk nüfusu mümkün olduğu kadar az gösterilmiştir. Venizelos'da İzmir ve çevresini işgal edebilmek için aynı yolu denemiş ; fakat sonuçta büyük bir hayal kırıklığı ile geri çekilmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından Yunanistan ile yapılan mübadelenin sonucu gelen insanların çoğu İzmir'e yerleşmiş, bu da İzmir nüfusunu etkilemiştir. 1927 sayım sonuçlarına baktığımızda erkek nüfusun daha fazla olduğunu, okuma-yazma oranının çok düşük olduğunu ve İzmir'in bir tarım şehri görüntüsü verdiğini görmekteyiz.

45 "Ege Mintikası Nüfus Durumu" Ege Ticim ve Endüstri Büyük Kılavuzu, 1937 Ege Kılavuzu, s. 46.

46 Cemil Coşgüner, Nüfus Hareketleri, Ankara, 1959, s. 27